

Biblioteksarbejdets mangesidighed

En anmeldelse af Anders Ørom

En dag i biblioteket – ett urval dagböcker från 14 oktober 1996/ Redaktörer: Ingrid Atlestam och Ingemar Rosberg. 223 s. Lund : Bibliotekstjänst, Biblioteksmuseiföreningen, Sveriges Allmänna Biblioteksforening, 1998. ISBN 91-7018-431-3.

Initiativet til bogen kommer fra Biblioteksmuseiforeningen. Efter at foreningen i 1994 havde åbnet et svensk biblioteksmuseum i Borås i 1994 opstod idéen til selv at skabe et bibliotekshistorisk materiale "i nuet" som supplement til det indsamlede folkeoplysnings- og bibliotekshistoriske materiale. Kampagnen for at føre dagbog den 14. oktober 1996 resulterede i 437 bidrag. Det er et udvalg af disse bidrag, der er det centrale materiale i "*En dag i biblioteket*". Bogen indledes med en kortfattet og velstruktureret fremstilling af de svenske folkebibliotekers historie. Herefter følger en række tematisk ordnede afsnit, der hver indeholder en indledning og mellem tre og otte (uddrag af) dagbøger. Herigennem dokumenteres og belyses mangesidigheden og bredden i svensk folkebiblioteksarbejde, hvilket spektret af overskrifter giver en idé om:

Ända hem till fra Nilsson (opsøgende og socialt biblioteksarbejde)

Bibliotek som medicin (arbejdet på sygehusbiblioteker)

Det rullande biblioteket (bogbusarbejde)

Skolbibliotek som kunskapsverkstad (skolebiblioteket som støtte til problemorienteret arbejde)
Där det glesnar (biblioteksbetjening i tyndt befolkede områder)

I stadens delar (filialer, forstadsbiblioteker, bydelsbiblioteker m.fl.)

Kultur i centrum (biblioteket som centrum i kommunens kulturliv)

Bibliotek i city (länsbiblioteker og stadsbiblioteker)

Råd och stöd (länsbibliotekernes funktioner overfor bibliotekerne i länet)

Ett leda, utveckla og göra jobbet (biblioteksledernes arbejde og arbejde)

Generella specialister (bibliotekarernes ændrede rolle, arbejde og kompetencer)

Tyst kunskap (biblioteksassistenterne og gråzonen mellem bibliotekar- og biblioteksassistentarbejde)

Et fællestræk ved indledningerne til de enkelte afsnit er, at de sætter et historisk perspektiv på afsnittets tema. Herigennem kobles der til den historiske indledning. Et andet fællestræk er, at der lægges vægt på aktuelle forandringer, problemer og udfordringer. Det er i høj grad også det sidstnævnte dagbøgerne handler om. Men først og fremmest giver dagbøgerne et indblik i, hvad der *foregår* i gårsdagens - og dagens - svenske biblioteksverden. Med andre ord veksler beskrivelser

med faglige og almene refleksioner. Læseren får således både et billede af den mangfoldige folkebiblioteksvirksomhed, synspunkter på den og vurderinger af den.

Den historiske indledning, *Folkbibliotek då, nu och sedan*, er skrevet af den ene af bogens redaktører, Ingrid Atlestam. Den begynder med folkebibliotekernes historiske rødder: læseselskaberne, sognebibliotekerne og de folkelige bevægelser biblioteker. Disse bibliotekstyper sættes ind i en social- og kulturhistorisk sammenhæng, deres indhold og funktioner beskrives kort. Herefter behandles sammenfletningen af disse bibliotekstyper i den statsliggørelsesproces, der starter i 1905. Den videre fremstilling lægger dels vægt på institutionelle tiltag, dels på analytisk læsning af centrale dokumenter (Biblioteksforordningen fra 1930, Folkbibliotek i Sverige, 1984 m.v.), dels differentieringen af folkebiblioteksopgaverne og på dermed forbundne nye fænomener og begreber.

Dagbøgerne i det første temaafsnit om opsøgende og socialt biblioteksarbejde er karakteristiske for genren, som den folder sig ud i bogen. De er skrevet i jeg-form eller vi-form (når der er flere forfattere), de er bygget kronologisk op, de rummer essayistiske, beskrivende og dialogiske elementer føjet ind i beretningen om dagen:

“Min favoritpoet är Astrid Johansson från Smålandsstenar. Hon skriver enkelt ock rakt om livet och dess innehåll; om de äldre i vårt så kallade välfärdssamhälle och om alla ensamma kvinnor som sitter i sina små lägenheter.” (side 24).

“Hemåt. Trött. Somnar på bussen och vaknar vant vid Rosenbrog. Där väntar cykeln i diket. Regnvåt sadel. Det nye baddäcket sjunger i nedförsbacken mot Eknäss.” (side 37)

(“Efter att låntageren hade tittat på sina beställda böcker fick jag en bok av henne. (...))

- Den skal du ha för att du bär och släpar på så många tunga böcker, sa hon.

- Tack så mycket! Den kommer jag att spara till helgen för att läsa hemma i sängen.” (side 27).

Denne kombination af elementer og det personlige engagement, der lyser ud af langt de fleste dag-

bøger, gør dem til spændende og afvekslende læsning. Nogle er skrevet i datid, andre i nutid, eller der veksles mellem datid og nutid. Uanset den grammatiske tid trækkes læseren i de fleste tilfælde ind i dagbogskriverens univers.

Et gennemgående træk i afsnittet er, at dagbogsskriverne nævner eller fortæller lidt om konkrete bøger i forbindelse med de brugergrupper, dagbøgerne handler om. På servicehuset skal en bibliotekar læse op af en bog fra 1915 af en lokal forfatterinde, på kriminalvårdanstalten skal en iraner have John Donnes digte og Nietzsches “Således talte Zarathustra”, en fra nynazistslænget skal låne en bog om det yderste højre, på Ekebakken ønsker de ældre mennesker hverdagsskildringer, svensk familie- og arbejdsliv.

I næste afsnit, *Bibliotek som medicin*, går mønstret fra første afsnit igen med hensyn til lånerne og lån: “Pat(ienten) på hjärtintensiven lånade kärleksroman.” Et andet træk, der er fælles for de to første afsnit er den sociale dimension i arbejdet, samtalen med lånerne om alt muligt andet end bøger, og det personlige forhold mellem låner og bibliotekar. Afsnittet om bogbusarbejde, *Det rullande biblioteket*, ligger i forlængelse af de første afsnit mht. det personlige forhold mellem låner og bibliotekar og mht. lånerne og læsning: “Vid Norrtorp lånar Gunhild, Svea, Märta och Dagny som vanligt äldre svensk skönlitteratur i massor.”

Nok betyder forandringen noget i det opsøgende arbejde, nedskæringer og det udvidede udbud af medier og materialer i bogbussen; men det grundlæggende indtryk er, at traditioner og præferencer i høj grad lever videre. I skolebibliotekerne er det anderledes: her er kundskabsværkstederne fulde af nye medier og funktionsmæssigt ændres de nogenlunde i takt med nye pædagogikker og måder at arbejde på i skolen. Bøger og tidsskrift-artikler strømmer fra hovedbiblioteket til gymnasieeleverne, elever skal instrueres i brug af cd-romafspilleren, emneforespørgslerne hober sig op.

Når søgelyset drejes fra (den avancerede del af) skolebibliotekerne til bibliotekerne i de tyndt befolkede områder, ligner dagbøgerne indholdsmæssigt dem, der behandler opsøgende arbejde på centrale punkter. Det drejer sig om det nære for-

hold mellem bruger og bibliotekar, om bibliotekarens kendskab til brugernes ønsker og præferencer, om arbejdet med - og engagementet i - at få skaffet de rigtige materialer fra andre biblioteker. Et andet lighedstræk er kampen for at bevare biblioteket. En af "*Där det glesnar*"s og bogens bedste dagbøger er "*Rum för möjliga och självklara möten*". Det er en tæt beskrivelse af alle dagens aktiviteter, og derigennem en kortlægning af, hvad dagens forskellige brugere låner, kigger i og spørger efter. Gennem dette får læseren et billede af lokalsamfundet i Gimo, med indvandrere, asylsøgere, finsksprogede beboere og svenskere, der også kommer andre steder fra. Ind i beretningen om brugerne flettes dagens mange mere praktiske gøremål, og forfatteren reflekterer - med kærlighed - over sit arbejde og det gode samarbejde med andre biblioteker. En slags konklusion er: "*Jag lär mig var dag något nyt av låntagarna.*"

Selvom indholdet også får andre fikspunkter end den direkte personlige formidling i afsnittene om bydelsbiblioteker (*Stadens delar*) og "*Biblioteker i city*", så er den gennemgående linie og dermed noget af det, der optager bibliotekspersonalet mest netop den direkte personlige formidling. Men som læser får man en fornemmelse af, at arbejdstempoet er højere i bybibliotekerne, dels kommer det til udtryk i skrivemåden, dels tematiseres travlheden verbalt: "*Kö hela tiden*" og "*Söker vidare i morgon*" er karakteristiske titler. Gøremål af mere administrativ karakter, og dertil knyttede problemer som effektivisering og mindre budgetrammer, fylder naturligvis også mere i beskrivelserne i disse afsnit. Et sidste afsnit skal kort kommenteres: "*Generella specialister*". Dette afsnits dagbøger tematiserer forandringerne i bib-

liotekarprofessionen, de ændrede og nye kvalifikationskrav samt diskussionen af, hvad der er "*bibliotekaryrkets innersta kärna*". I dette afsnit kommer vi ind i datarummet, vi får præsenteret projekter som "Open library" og bliver ført ind i problemerne med at være EU-ansvarlig.

I bogens forord skrives der, at dagbøgerne, de publicerede og de mange flere, der ikke er publiceret, er kilder til fremtidig biblioteksforskning. Som kilder skal de læses mere systematisk, end det er gjort i denne anmeldelse. For mig har læsningen tegnet et billede af, at nok ser der ud til at være en vis usamtidighed i svensk folkebiblioteksvæsen, nok er der diskussioner af nye problemer og udfordringer og nok er arbejdet blevet meget differentieret; men det er trods dette umiddelbart iøjnefaldende, at usamtidigheden er begrænset og at registreringen af dagens oplevelser (som de nu er udvalgt) og dagbogforfatterens forståelse af deres arbejde rummer mange fællestrekk, der centrerer sig om den kommunikative dimension, om den indholdsmæssige interesse og i skæringspunktet mellem disse om dialogen med brugeren. Afsluttende skal det lige gentages, at mange af dagbøgerne også rummer elementer af skrivekunst, der lægger noget ekstra til læsningen af et spændende stof. En lidt for ideal fordring til udgiverne var en nærmere redegørelse for udvælgelsesprincipperne, set i relation til hele materialet. For udgiverne er det i høj grad lykkedes at sætte disse dagbøger fra den 14. oktober 1996 ind i et historisk perspektiv. Dét fortjener de megen ros for!

Bogen er illustreret med sort-hvide fotografier.